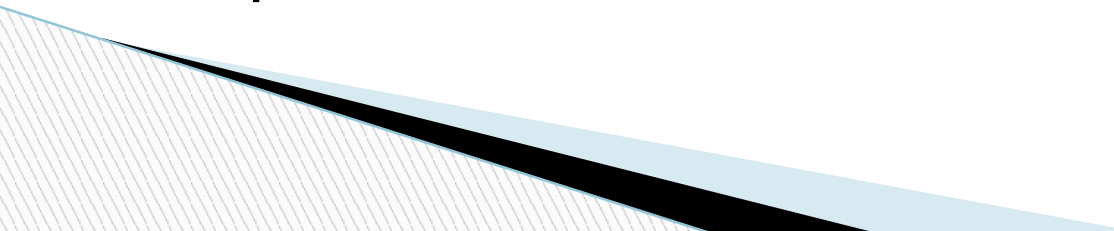

Тема 5. ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ

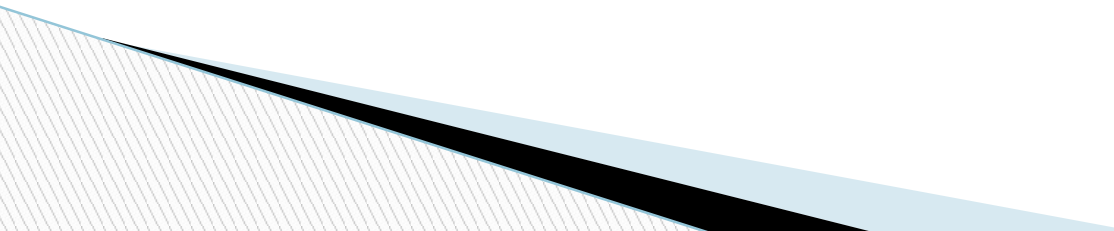
План

1. Поняття та структура правового статусу особи.
  2. Поняття прав, свобод та обов'язків особи.
  3. Класифікація прав, свобод та обов'язків особи.
  4. Гарантії прав і свобод людини і громадянина.
  5. Громадянство України.
  6. Правове становище іноземців, осіб без громадянства та осіб із множинним громадянством.
-

1. Поняття та структура правового статусу особи

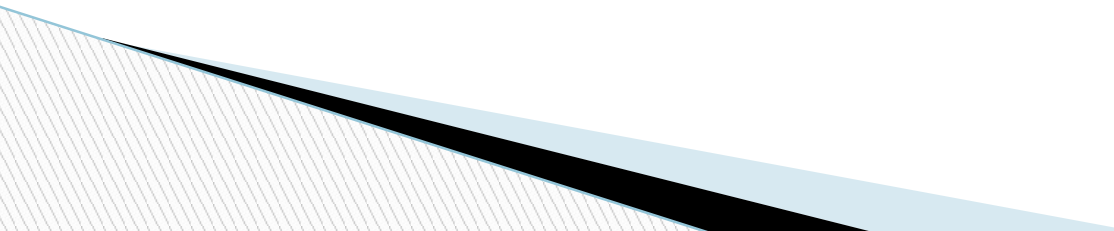
Правовий статус особи (індивіда) – це сукупність суб'єктивних прав, свобод та юридичних обов'язків особи, що законодавчо закріплюється та гарантуються державою і реалізуються у відносинах цієї особи з іншими людьми, їх групами, державою в цілому.

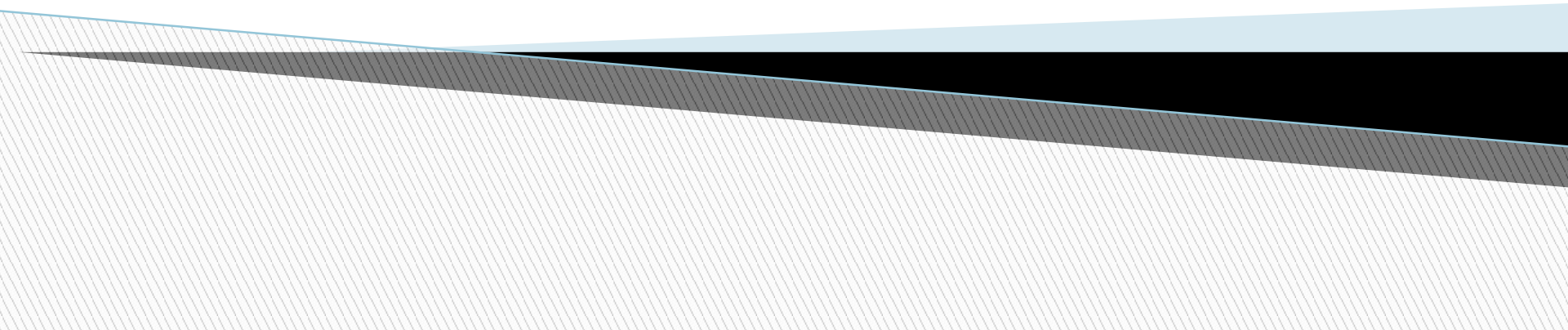
Елементи правового статусу особи:

- 1) загальні принципи правового регулювання становища особи;
  - 2) суб'єктивні права та свободи індивіда;
  - 3) юридичні обов'язки індивіда;
  - 4) загальна правосуб'єктність;
  - 5) громадянство;
  - 6) гарантії правового статусу;
  - 7) юридична відповідальність за невиконання особою своїх обов'язків та порушення прав інших осіб.
-

Основні принципи правового статусу особи:

- визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю;
  - спрямованість діяльності держави на захист прав і свобод людини і громадянина;
  - гарантованість прав і свобод людини і громадянина з боку держави;
  - рівність прав і свобод усіх громадян та їх рівність перед законом незалежно від ознак раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;
  - невичерпність прав і свобод людини і громадянина;
  - невідчужуваність та непорушність прав і свобод людини і громадянина.
-

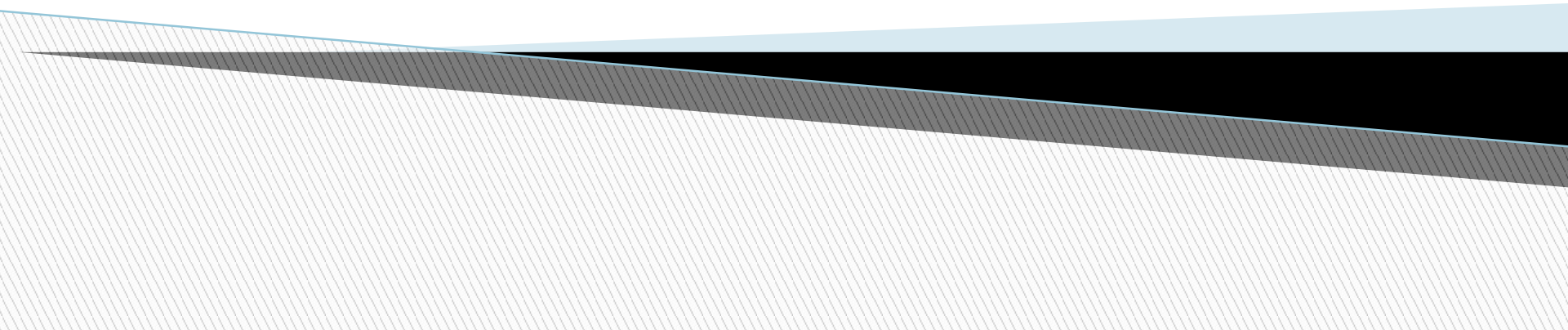
2. Поняття прав, свобод та обов'язків особи

Суб'єктивні права і свободи особи – це певні соціальні можливості особи, що зумовлюються рівнем розвитку існуючих у суспільстві відносин, законодавчо закріплюються державою та забезпечуються засобами державного впливу.

Юридичний обов'язок особи – це встановлена законодавством та гарантована державою міра необхідної поведінки особи.

3. Класифікація прав, свобод та обов'язків людини і громадянина

Класифікація прав, свобод та обов'язків людини і громадянина

1. Залежно від правового статусу особи-носія прав та обов'язків:

- права, свободи та обов'язки людини;
- права, свободи та обов'язки громадянина;

2. Залежно від правового статусу особи-носія прав та обов'язків:

- індивідуальні права, свободи та обов'язки;
- колективні права, свободи та обов'язки громадянина;

Класифікація прав, свобод та обов'язків людини і громадянина

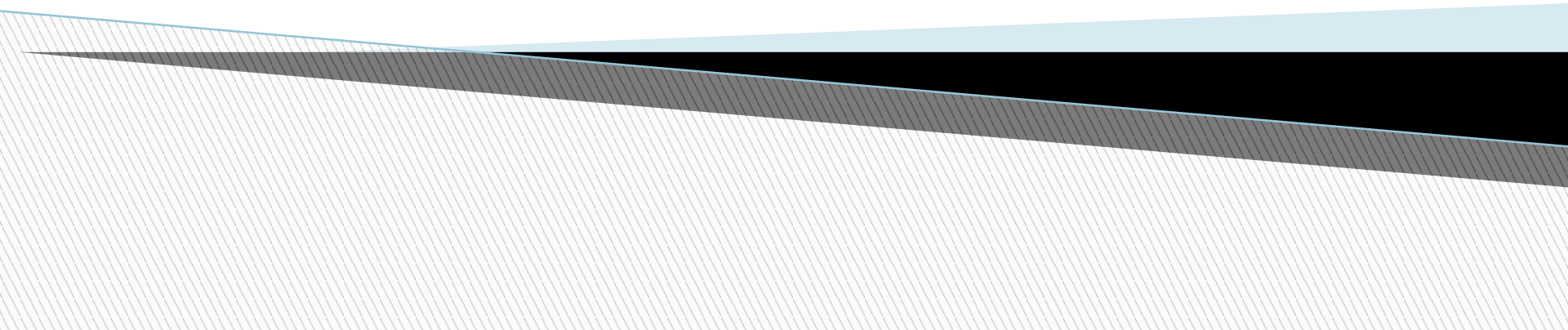
3. Залежно від змісту:

- громадянські (особисті) права, свободи та обов'язки;
- політичні права, свободи та обов'язки;
- соціальні, економічні та культурні права, свободи та обов'язки;

4. Залежно від можливості обмеження:

- абсолютні права, свободи та обов'язки;
- відносні права, свободи та обов'язки;

4. Гарантії прав і свобод людини і громадянина

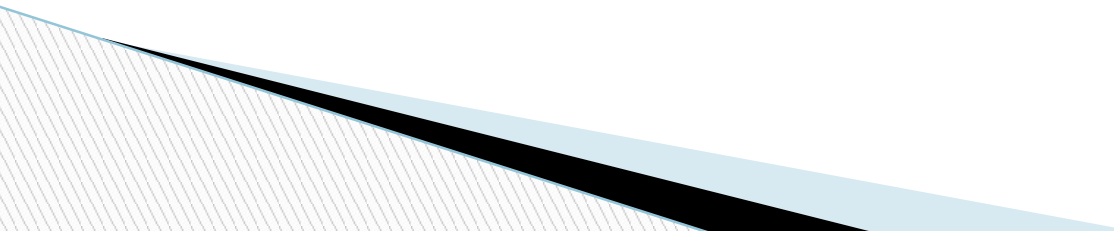

Гарантії прав і свобод людини і громадянина – це сукупність соціально-економічних, політичних та юридичних засобів, що застосовуються державою з метою забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина.

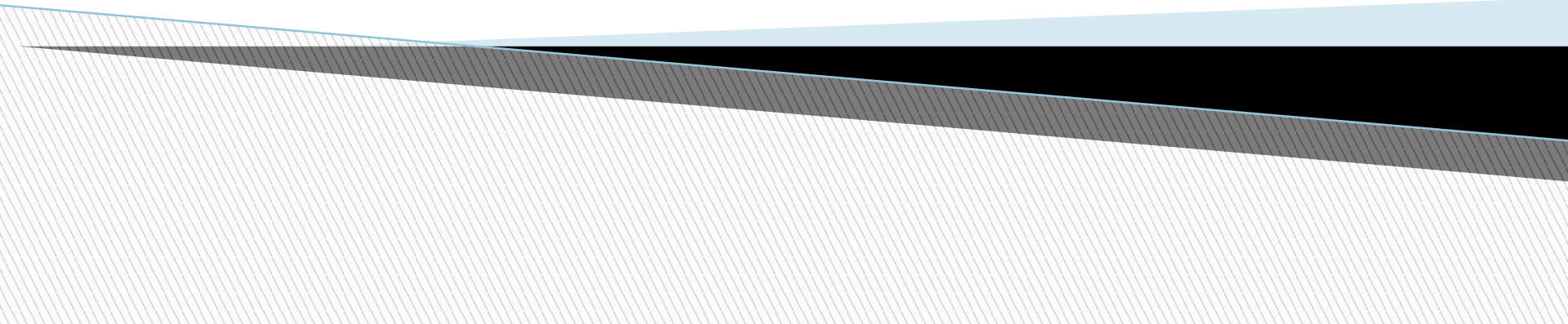
Види гарантій:

- політичні;
- соціально-економічні;
- юридичні.

Юридичні гарантії прав і свобод:

- юридичне закріплення прав і свобод людини і громадянина у Конституції та законах;
  - юридичне закріплення невичерпності та непорушності прав і свобод людини і громадянина;
  - забезпечення права кожної особи знати свої права та обов'язки;
  - забезпечення права особи на звернення до суду із вимогою про захист порушеного права;
  - закріплення юридичної відповідальності за порушення прав і свобод людини і громадянина;
  - утворення системи судових органів та забезпечення їх доступності для громадян;
  - створення та діяльність доступної системи правової допомоги;
  - створення спеціальних позасудових органів та процедур, спрямованих на захист прав і свобод людини;
  - ефективна діяльність державного та громадського контролю за станом забезпечення прав і свобод.
-

5. Громадянство України

Громадянство України – це правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках.

Джерела права, що стосуються питань громадянства України:

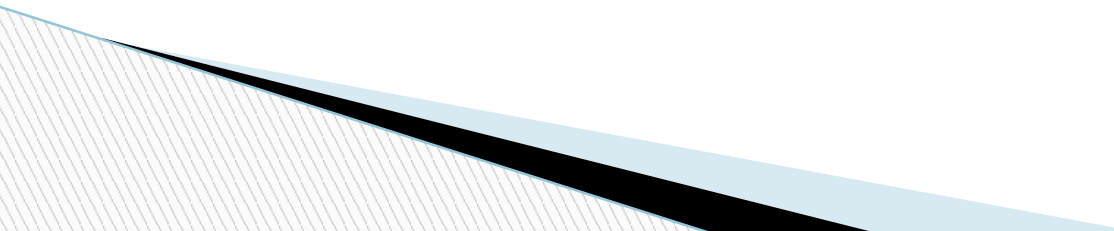
- 1) Конституція України;
- 2) Закони України «Про громадянство», «Про порядок виїзду з України та в'їзду в Україну громадян України»;
- 3) Положення про Комісію при Президентові України з питань громадянства, затверджене Указом Президента України від 27.03.2001 р.;
- 4) чинні міжнародні договори: Конвенція, що регулює деякі питання, пов'язані з колізією законів про громадянство 1930 р. та Конвенція про громадянство одруженої жінки 1957 р., Європейська конвенція про громадянство 1997 р.

Основні принципи громадянства України:

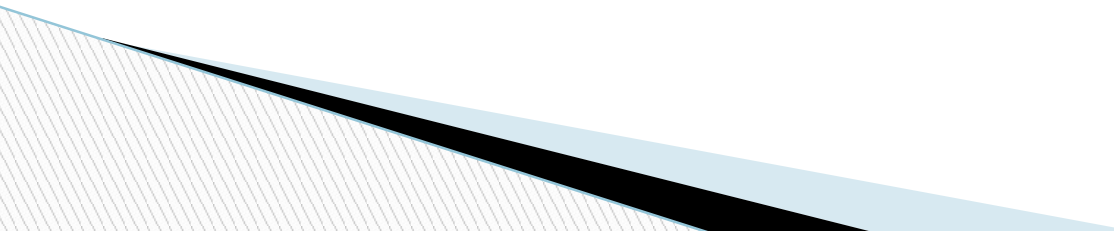
- принцип єдиного громадянства;
- принцип неможливості позбавлення громадянства;
- неможливості автоматичного набуття чи припинення громадянства внаслідок укладення шлюбу;
- принцип захисту державою громадян України за кордоном;
- принцип рівності громадянства;
- принцип збереження громадянства України незалежно від місця проживання громадянина України;
- принцип неприпустимості депортації та екстрадиції громадян України;
- принцип забезпечення права особи змінити своє громадянство;
- принцип запобігання виникнення випадків безгромадянства.

Органи державної влади, наділені компетенцією у сфері громадянства:

- Верховна Рада України;
  - Президент України;
  - Комісія з питань громадянства при Президенті України;
  - Міністерство внутрішніх справ України;
  - Міністерство закордонних справ України.
-

Підстави набуття громадянства

України:

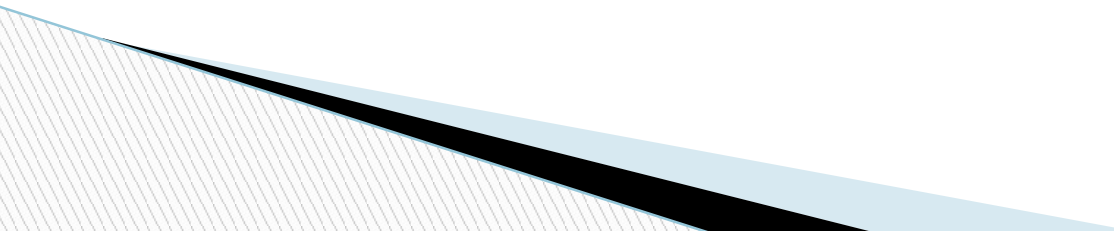
1. За народженням (філіація).
  2. Внаслідок прийняття у громадянство (натуралізація).
  3. За територіальним походженням.
  4. Внаслідок поновлення у громадянстві.
  5. Внаслідок усиновлення.
  6. Внаслідок встановлення над дитиною опіки або піклування.
  7. Внаслідок встановлення опіки над особою, визнаною судом недієздатною.
  8. У зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини.
  9. Внаслідок визнання батьківства чи материнства або встановлення факту чи материнства.
-

Умови натуралізації до громадянства

України:

- визнання і дотримання Конституції України та законів України;
- подання декларації про відсутність іноземного громадянства (для осіб без громадянства) або зобов'язання припинити громадянство (для іноземців);
- безперервне проживання на законних підставах на території України протягом останніх п'яти років (два роки – для осіб, що одружилися з громадянами України; три роки – для біженців);
- отримання дозволу на постійне проживання в Україні (крім біженців);
- володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування (крім осіб, які мають певні фізичні вади (сліпі, глухі, німі));
- наявність законних джерел існування (крім біженців).

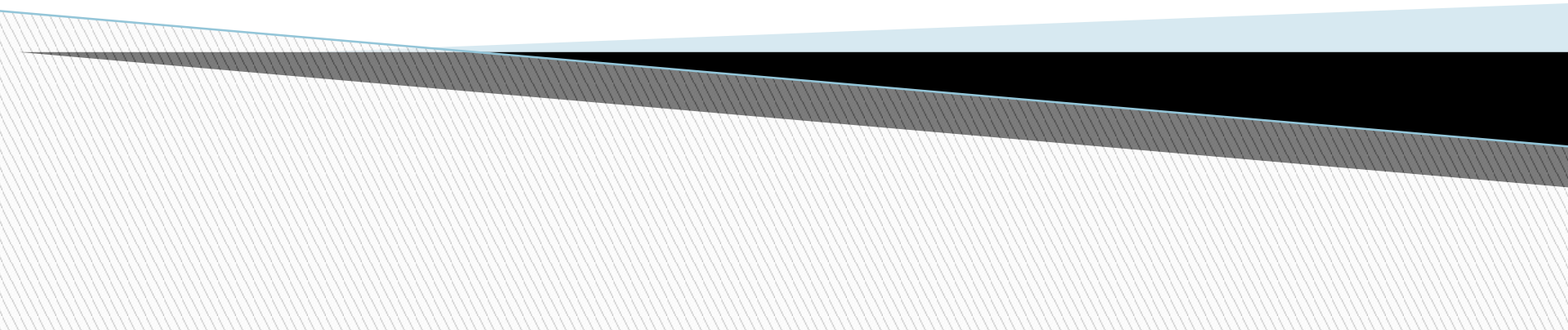
Підстави припинення громадянства України:

- внаслідок виходу з громадянства України;
  - внаслідок втрати громадянства України;
  - за підставами, передбаченими міжнародними договорами України.
-

Підстави втрати громадянства України:

- добровільне набуття громадянством України громадянства іншої держави, якщо на момент такого набуття він досяг повноліття;
- набуття особою громадянства України в порядку натуралізації внаслідок обману, свідомого подання неправдивих відомостей або фальшивих документів;
- добровільний вступ на військову іншої держави, яка відповідно до законодавства цієї держави не є загальним військовим обов'язком чи альтернативною (невійськовою) службою.

**6. Правове становище
іноземців, осіб без
громадянства та осіб із
МНОЖИННИМ
громадянством**

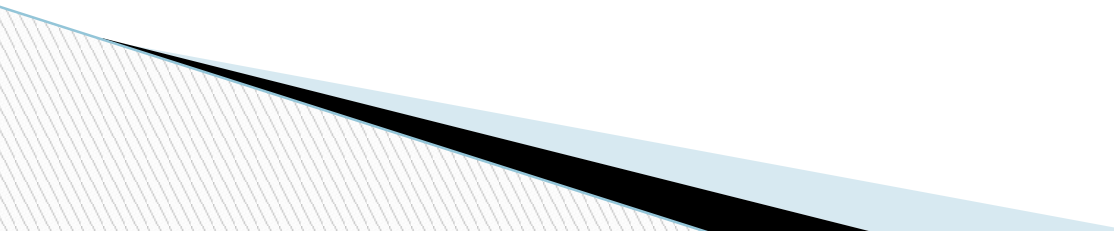
Іноземець – це особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав.

Особа без громадянства (апатрид) – це особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

Особа з множинним громадянством (поліпатрид) – це особа, яка одночасно є громадянином (підданим) двох або більше держав.

Основні причини виникнення статусу апатрида:

- народження дитини від батьків-апатридів, якщо законодавство держави, на території якої народилася така дитина не наділяє її своїм громадянством;
  - втрата особою громадянства однієї держави і ненабуття нею будь-якого іншого громадянства;
  - вступ у шлюб з іноземцем, якщо внаслідок такого шлюбу перше громадянство автоматично втрачається, а нове не набувається автоматично.
-

Основні причини виникнення статусу поліпатрида:

- колізія законодавства двох чи більше держав, кожна з яких закріплює за певною особою її громадянство;
- самостійне набуття громадянином однієї держави громадянства іншої держави в порядку натуралізації з наступним визнанням першою державою права цієї особи на друге громадянство;
- офіційний дозвіл громадянину набути громадянство іншої держави із збереженням першого громадянства;
- відновлення у громадянстві особи, раніше позбавленої громадянства із збереженням за нею громадянства іншої держави, яке вона набула за цей час.

© *А. Чернявський, Черкаський інститут УБС*